

MARTIN DUFEK

Indián, který nemohl nalézt své indiánské jméno...

...a GUATEMALA

Věnováno mayskému poselství
k 21. prosinci 2012

KOLODRAKA

Indián, který nemohl nalézt své indiánské jméno...

...a GUATEMALA

Martin Dufek

*Věnováno mayskému poselství
k 21. prosinci 2012*

Kolodraka
2011

© Kolodraka 2011

Tisk Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s r. o.

ISBN 978-80-260-0683-1

■ PÁR SLOV NA ÚVOD ■

Šel jsem ještě nedávno po světě s hlavou zakloněnou vzhůru a náhle jsem se propadl jednou nohou do pekla. Těsně předtím, než jsem začal psát tuto knížku. Jak jsem tam tak tou jednou nohou vězel, poslouchal jsem úpící hlasy dole. To bylo nářků, ale já si v ten moment uvědomil, že to jsou mé nářky a že jsem si to peklo stvořil sám tím, jak jsem nekoukal pod nohy. Přemýšlel jsem o tom dál a napadlo mne, že už jsem dlouho nehleděl ani nalevo, ani napravo, natož abych se ohlédl za sebe. Hnal jsem se pouze za vzdalující se hvězdou uznání tam nahore v ještě neuchopitelnějším nebi dnešního rychlobytí. Vyprostil jsem nohu, opatrně vykročil dál od té díry sálající žárem zmaru a ona během okamžiku zmizela. Došel jsem do lesa. Ohnutý před větvemi jsem na vyšlapané pěšině na poslední chvíli spatřil strnulou ještěrku, tak jsem ji překročil. Vlevo z vysoké trávy polekaně vyskočila srnka, vpravo našťavaně vzlétlo z balvanu velké káně. Jen tři vteřiny z přírody, do které jsem dříve velice rád chodil odpočívat, mi připomněly, že jsem od ní zběhl. Náhle koukám, proti mně poskakuje po lesní stezce zajíc, div do mne nevrází. Na poslední chvíli se v panice otočí a dá se na zběsilý úprk někam šikmo ode mne. Ulevilo se mi. I příroda může mít hlavu v oblacích. Otočím se zpátky, protože odtud zazněla hudba. Tichounce, ale poznal jsem, že jsou to písně, které jsem kdysi dávno složil. Jejich slova byla o tom, jak nežít mimo tenhle svět. A já začínám chápat, že i přes to, co jsem v nich zpíval, jsem opustil věci, které jsem miloval. Proč? Vše do sebe náhle zapadá. Už to dostává jasné obrysy. Pokud se někdo nechá ovlivnit čímkoliv, ztrácí svůj svět. Vlastně ten někdo tím, že opouští to, co měl rád, způsobí, že to, co ho dělalo šťastným, opouští jeho.

Po tomto zážitku se chci vrátit na původní cestu, ze které jsem před prchavými roky sešel. Neuvěřitelné, jak nám protéká čas mezi prsty. A proto jsem se v této knize o divoké Guatemala

a hloubavých mayských proroctvích rozhodl vyprávět i o někom, komu jsem se již z části podobal a komu bych se chtěl v tomto pomíjivém životě podobat ještě daleko víc. A určitě se ke mně vrátí i mé dřívější každodenní konstatování: Na co sáhnu, to se mi daří! A už aby tu bylo, být jednou nohou v pekle, nestojí za oschlou kukuřičnou placku!

Martin Dufek

Knižní a hudební nakladatelství KolodraKa

■ 1 ■

Mizející leguán

Jedenáctiletý Miguel Xón Tecumfel funěl námahou i vzteky, když se s ještě ne pětiletou Micaelou Paulinou Ren zavěšnou v pestrobarevném šátku na zádech vláčel do horského svahu. Stoupali do vesničky Tzununá podél klokotavé horské říčky odvážně seskakující omlétými kaskádami za nimi dolů k jezeru Atitlán. Malý Guatemalec, který na rozdíl od svých ježatých vrstevníků nosil dlouhé vlasy sepnuté do ohonu, nezapřel ani na okamžik tlesknutí to, že patří k *indigenas* a má mayský původ.

„Jak můžou bejt tak pitomí? Místo aby se aspoň trochu obraceli k našim nezapomenutelným předkům, napodobují ty bílý *ladinos*, kteří o nás rozhodují jako o věcech!“ přemítal. „My se za to, že jsme indiáni, nestydíme. Že jo?“ řekl k malé Micaele, která ve svém věku netušila, o čem mluví, a nehodlala se probrat z příjemného podřimování na jeho rameni. Opět se mu promítla před očima zesměšňující situace, kterou zažili na *juego de pelota*, hřišti vedle malého přístavu, kde chtěli strávit spolu s ostatními dětmi z vesnice dopoledne. Nakrátko ostříhaní snědí kluci tam naháněli míč a vykřikovali jeden přes druhého, kdo je jakým světoznámým hráčem dvou slavných španělských fotbalových klubů REAL Madrid a FC Barcelona. Náhle se někomu odrazil přihrávaný míč od nastavené nohy a dokutáel se k Miguelovi.

„Přihraj,“ zavolal na něj Fernando, ten co nezpracoval přihrávku. Miguel fotbal nikdy nehrál a s břemenem na zádech nebyl z nejpohyblivějších. Odkopl balón tak nešikovně, že ho dostal kluk hrající proti Fernandovi a ten se zachmuřil.

„Stopněte to!“ hýknul, stoupl si s rukama v bok, jako by chtěl Miguelovi vynadat. Pak se mu ale objevil na tváři úšklebek „Kluci, dám vám hádanku: Má to dvě křivé nohy, jednoho malého

pind'oura, čtyři ruce a dvě hlavy. Co to je?“ oslovil Fernando spoluhráče i protihráče.

„Přece Migmik!“ „Jó Migmik!“ „Náčelník Hrbatý leguán!“ „Náš slavnej výtvor přírody Migmik!“ začali se všichni se smíchem překřikovat a napodobovat, jak nosí Miguel malou Micaelu na zádech. Tuhle přezdívku a hanlivá parafrázovaná indiánská jména ušitá na míru nerozlučné dvojici malých indiánských dětí tu už znal kde kdo. Miguel těmto škodolibostem sám nevědomky napomáhal. Tuze rád každému, kdo byl ochoten poslouchat, převyprávěl, co mu doma vykládala jeho babička o mayské historii. A s největším entuziasmem mluvil o původních indiánských jménech slavných vládců mnohých mayských městských států a také o tom, jak tato jména zrcadlila jejich schopnosti.

„Kdyby vám tak chtěl *Chac*, mayský Bůh deště, ten váš pitomej fotbal překazit!“ odsekl Miguel Fernandovi i všem ostatním, i když většina posměváčků vůbec nevěděla, o kom vlastně mluví.

Ted' se ale Miguel s obavami podíval na těžký šedý mrak, který se nad nimi přehoupl přes vrcholky hor, po jejichž svahu stoupali k vesnici. Od malička pozoroval, že má skvělý odhad na to, co se v blízké době stane. Byl hodně vnímavý a citlivý ke všemu, co bylo spojeno s přírodou, ve které víceméně vyrůstal, a netušil proč.

„Sss!“ ozvalo se mu výhružně v hlavě vteřinu před tím, co před sebou spatřil metrového hada, kterému čouhalo z tlamy několik pírek z ptáka, na němž před chvílí hodoval. Miguel o krok couvnul a trpělivě počkal, až plaz s vyboulenou duhově se lesknoucí kůží za krkem zmizí mezi omletými kameny z řeky.

„*Quetzalcoatl*, Opeřenej had,“ řekl klimbající dívence, když se mu vybavilo vyprávění babičky o mayských bozích, „asi nám chce říct, ať se na ně vykašlem a soustředíme se na jiný věci.“ Náhle se mu roztáhla ústa do širokého úsměvu. „Už vím, Micaelo, jak se jim pomstíme,“ prohlásil. Ústrků za svůj krátký život zažil dost a měl svůj způsob obrany. „Jsem přece budoucí náčelník Mizející leguán, žádnéj hrbatej výtvor přírody, a tohle je můj velkej boj.“ Vtom začalo hustě pršet.

Miguel se narodil v roce 1980 v Santiagu Atitlán v rodině chudých, ale o to pobožnějších rodičů. Víra v to, že jim nehmátný Bůh, kterého sem dovezli španělští misionáři, nějak pomůže, se jim ale krutě nevyplatila. Patřili ke stovkám farníků amerického kazatele, otce Stanleyho Rothera, který zde vedl farnost v letech 1968 až 1981. Zdejší tzutujilští Mayové jej milovali, neboť otec Rother byl zaníceným ochráncem svých farníků i v době, kdy se dle jeho slov „potřesení rukou s indiánem považovalo za politický zločin“. Diktátorský prezident García mu dal nálepku komunisty, čímž ho v podstatě odsoudil k trestu smrti, a taky nedlouho poté Rothera a většinu jeho farníků zavraždilo paramilitantní komando smrti. Miguelovi rodiče byli bohužel mezi nimi a o ročního Miguela se začala starat babička žijící na druhé straně jezera ve vesnici Tzununá. Už byla několik let vdovou a žila sama, tak vnukovi věnovala veškerou lásku, která v ní ještě zbyla. Po letech malému Miguelovi vysvětlila, co se stalo s jeho rodiči a ukázala mu i starobylý barokní katolický kostel v Santiagu Atitlán, kde i přesto, že jej třináct let vedl bílý křesťanský kazatel, stále stojí mohutný vyřezávaný oltář ve tvaru sopky s křížem na vrcholu pocházející z doby, kdy kostel řídili sami Mayové, takzvaná *cofradía*. Ten kříž totiž není připomenutím Krista, symbolizuje mayský strom života.

„Tělo mrtvého otce Rothera bylo tehdy převezeno do jeho rodný Oklahomy,“ vyprávěla vnukovi, „ale jeho srdce je pohřbeno pod podlahou kostela.“ Malému chlapci to smutek z duše nevyhnalo, ale protože mu babička, bývalá učitelka, místní bylinkářka a porodní asistentka vyprávěla o zašlé slávě mayské říše i o jejím krutém zániku, pochopil, že není sám obětí mnohých krveprolití, která celá zdejší oblast po staletí zažívala. „Víš, Migueli, kdo nezná svou minulost, tak neví, kam směřovat v budoucnu. Místo aby šel dopředu, klidně se může vracet k něčemu špatnému, co už jednou bolestně poukázalo na to, že jde o cestu do zatracení. Jeden lidskej život je na pochopení podstatnejch zákonitostí světa většinou krátkej, tak je potřeba využívat zkušenosti těch, co tu byli před námi. Navíc kdo nezná své předky, těžko nemůže pořádně vychovat své potomky, protože

ve dvaceti, ve třiceti letech, kdy je rodič, ví o životě jen polovinu,“ řekla mu jednou.

Když bylo Miguelovi devět, utopil se v jezeře rybář z jejich sousedství a jeho žena se z toho pomátla. Babička Miguela, která o ni v nejhorších chvílích pečovala, tehdy přivedla její tříletou dcerku, protože vzdálení příbuzní, kteří si nemocnou vzali k sobě, neměli dostatek peněz na její výchovu a byli rádi, když jim nabídla, že se o ni bude starat.

„Migueli, tohle je Micaela Paulina Ren a bude bydlet s námi.“ sdělila mu. „Nedá se nic dělat, nemůžu ji nechat napospas osudu. Já a ty jí od teď budeme novou rodinou.“

Miguel, který po nelehkém dětství nebyl mezi místními dětmi nijak průrazný a žil si víceméně ve svém světě inspirovaném babiččinými vyprávěními o dávných slavných dobách Mayů, to přijal a začal vnímat novou malou spolubydlící jako sestru. A tak už to zůstalo. Teď byli na toulky přírodou dva a babička, která dále občas navštěvovala Micaelinu nemocnou mámu a starala se i o další potřebné v okolí, je mnohdy celý den neviděla.

„Chápeš to, prcku? Jak může bejt zdejší příroda tak nádherná a moudrá přes to všechno, co se tady v minulosti stalo,“ říkával Micaele v obměnách, když pozorovali chování zvířat. Jednou při západu slunce, když už hodnou chvíli seděli na hřebenu hory a hleděli na pozlacené jezero, strážené mocnými kužely sopek San Pedro, Atitlán a Tolimán, rozvinul Miguel svou myšlenku dál: „Veškerý zvířata tady žijou podle neměnicích se zákonů a lidi se chovají jako...“ chvíli se zamyslel, k čemu je přirovnat, „... jako lidi.“ On i jeho malá chráněnka se stávali přírodou a příroda se s nimi dělila o univerzální vědění, aniž si to uvědomovali. „Víš, holka, nechci žít bez babičky a sousedů a tak, ale chci se naučit všem zmizet, když se začnou chovat jako paka. Proto se ze mě stane, jak jsem ti říkal, náčelník Mizející leguán,“ řekl odhodlaně a zvedl Micaelu i s barevným šátkem na ramena, protože začalo být chladno.

Den po incidentu na hřišti seděl Miguel v poslední lavici u okna bez skla ve škole v San Marcos la Laguna, kam chodil pěš-

ky z Tzununá. Potutelně se usmíval. Jeho spolužáci, mezi nimiž byli všichni ti samozvaní slavní fotbalisté madridského a barcelonského fotbalového klubu, se právě vrátili z oblíbené hodiny tělocviku a lili do sebe jednu sklenici vody za druhou. Velká skleněná karafa stála na stolku u dveří. Pak zazvonilo a do třídy vstoupil učitel.

„A sakra!“ syknul Miguel, když si i učitel nalil sklenici a postavil ji na stůl nahrazující katedru...

„Co to má znamenat?“ křičel na něj o dvě hodiny později rozezlený pedagog v místnosti určené dojíždějícím učitelům. „Co ti kluci provedli, že ses jim rozhod vyčistit střeva? A co já?“

„To nebylo určený vám. Ještě nikdy jsem vás neviděl, že byste pil ve třídě vodu,“ bránil se zvadlý budoucí náčelník Mizející leguán. Takové téměř mýtické schopnosti měl mít a teď si zoufal, že jeho indiánské jméno jaksi nefunguje.

„Kolikrát si myslíš, že mi bude pickup po cestě zastavovat?“ hřímal učitel, který byl i při této výchovné lekci nucen odskočit si na frekventovaný školní záchod. Dojížděl sem na výuku jazyků z půl hodiny vzdáleného San Marcos la Laguna a čekal ho neveselý návrat domů. Náhle a bez varování stříhnul budoucímu Mizejícímu leguánovi takový pohlavek, že ho rychle vrátil z rozjímání do reality. „Ty drzoune, ty se tomu budeš ještě usmívat!“

Miguel, ač tušil kruté následky, si v době, kdy učitel seděl na toaletě, slastně vybavoval protáhlé bledé obličejce Fernanda a ostatních kopálistů. Vzal své babičce z jejích bylinkářských zásob silně projímavou léčivku, vyvařil ji, když byla na besedě u sousedů, a vývar nepozorovaně nalil do karafy pitné vody ve třídě. Zas tak nepozorovaně to ale nebylo. Viděla ho spolužačka, a přestože se sama nenapila, pomstyctivě ho práskla učitelí po dojemných třídních scénách s bolením břicha a úprky na záchod. Ten byl ale v klučičí umývárce jen jeden, což umývárce způsobilo, že musela být sama umyta.

„Já se moc vmlouvám a už to nikdy neudělám. A kdykoliv budete potřebovat, tak vám moje babička udělá zadarmo čaje na jakékoliv potíže. A můžu pro vás ulovit i nějaký ryby a ptá-

ky a donýst vám jejich vejce. A...“ Těch „A...“ bylo ještě několik, ale nepomohla. Když pak s kýblem a hadrem uklízel v klučičí umývárně výsledek svého boje, své sladké pomsty, zoufal si víc než nad svým indiánským jménem. Měl vše vydrhnout tak, aby se prý dalo z umyvadel a dokonce i z podlahy a záchodové mísy jíst. A spolužáci, i když jim ještě nebylo nejlíp, se na něj přišli podívat.

„Musím změnit své indiánské jméno, Mizející leguán nefunguje!“ šeptal si v duchu, když se na sklonku dne vracel, jen z obavy před další odvetou, hustým porostem na horském svahu vysoko nad vesnicemi San Marcos a Tzununá. A noční tvorové, probuzení náhlým chladem po západu slunce, mu sborově doko-la zpívali dialektem guatemalské horské divočiny:

*Neztrácej hlavu ve stínech listí
nalezni odvahu v temnotě noci
můžeš být jedním z nás, to jsme si jistí
přijmout zdroj síly máš ve své moci...*

■ 2 ■

Guatemala City

Guatemala je v dávném překladu místních dialektů ‚Kraj le-sů‘, ale honosí se také soudobou přezdívkou ‚Země věčného jara‘. Žijí v ní *Mayové*, lidé stvoření podle jejich vlastní legendy z červené kukuřice, a ti se odlišně od celého světa dívají vpřed na rok 2012. Možná vědí trochu víc, protože slovo *maya* má různé významy, například ‚původ světa‘ nebo ‚univerzální uspořádání světa‘ či ‚svět iluzí‘. A význačné osobnosti nazývané *Maya* se vyskytují i v mnoha dalších světových kulturách...

Něco mi na začátku roku 2010 říkalo, že to je pro moji práci země zaslíbená, a tak jsem začal shánět informace. Zjistil jsem, že v uplynulých staletích přežili guatemalaští *Mayové* pád své velkolepé civilizace, ohýbali se pod krutou španělskou *conquistou* a přetrpěli i nejdelší novodobou občanskou válku ve střední Americe. Nezmysleli v propadlišti dějin jen proto, aby se dočkali 21. prosince roku 2012, naplánovaného konce svých kalendářů pojmenovaných *Tzolkin* a *Haab*? A to si představte, že jejich začátek je datován již na 13. srpna roku 3113 (některé zdroje uvádějí rok 3114) před naším letopočtem. Abych zjistil víc, vypravil jsem se do Guatemaly na sedm týdnů a studoval zmíněný indiánský národ *Mayů*, který již mnoho let před příchodem nás Slovanů na území České republiky vypočítal solární rok s roční odchylkou pouhých 23 vteřin, přičemž náš současný používaný gregoriánský kalendář počítá s roční chybou čtvrt dne. *Mayové* znali také přesnou dobu oběhů *Venuše* a dalších planet a mohl bych předložit obsáhlejší výčet jejich schopností.

Jak žijí *Mayové* ve své zemi dnes? Co si myslí o svém vlastním proroctví k roku 2012? Zažijeme na Zemi katastrofickou potopu způsobenou dopadem úlomku nějakého vesmírného tělesa do oceánu? Probuzení spících vulkánů kvůli zvýšené elektromag-

netické činnosti slunce? Nebo snad dokonce návrat bohů, kteří kdysi dávno vyspělou genetikou posunuli evoluci lidstva o tisíceletí kupředu? Či jen pouhou obrodu lidského smýšlení, kdy honbu za penězi nahradí smyslupnější hodnoty? To byly věci, které jsem chtěl zjistit.

Víte, viděl jsem pak v Guatemale fascinující plakát, který jsem nevyfotil, ale utkvěl mi v paměti. Je na něm malý indiánský kluk v džungli, držící v ruce obrovskou kudlanku nábožnou, a nad ním je napsáno: *Los pueblos indigenas no son parte del problema, son parte de la solución!* Znamená to: Národ Indiánů není částí problému, je částí jeho řešení! Přišlo mi, že se to vztahuje právě k mayskému poselství o konci světa. Indiáni určitě mají co říci k tomu, jakou z vyjmenovaných forem konce současného, ne zrovna ideálního, světa si vybereme. A o tom a současně o dnešní Guatemale je mé následující vyprávění.

Úplně na začátku bych měl říci, že můj kolega z Agentury Pohodáři Vráťa Kratochvíl, ač se do této země moc těšil, nakonec nemohl jet, protože se mu za poslední dva roky tak zhoršil zrak, že musel peníze ušetřené na cestu investovat do operace. Vždyť už chudák nosil na krku pověšené brýle na blízko, na dálku, možná i na výšku a šířku, což mi tehdy neprozradil, ale určitě to tak bylo. Do Guatemaly, kde je hmatatelná chudoba u velké části obyvatel, ale nemůžete jet sami. Musíte mít s sebou spolehlivého člověka, který vám při vaší práci ohlídá kameru, foťáky a audiotechniku potřebnou k přípravě pořadu o cestování, které s Vráťou v agentuře vyrábíme již od roku 1999. A protože si nikdo narychlo nemohl vzít v práci pár týdnů volna, tak mi na této cestě zpočátku pomohla moje žena Iveta, která trpí má životní dobrodružství už dvacet dva let, a pak starší dcera Dominika, která se rozhodla, že napíše při studiu na vysoké škole religionistiky bakalářkou práci o přístupu Mayů ke smrti a k posmrtnému životu. Obě věděly, že to nebude procházka růžovým sadem.

Na výpravu do země, která se ještě nedávno zmítala v občanské válce, jsem se trochu připravil. Zhlédl jsem pár DVD, pře-

četl něco odborné i dobrodružné literatury, jejímž ústředním tématem bylo poselství Mayů a Guatemala, a poté mně a Ivetě už nic nebránilo přistát 29. června 2010 na letišti Aurora v podvečerním Guatemala City.

„To jsem zvědavá, kde přespíme!“ konstatuje jízlivě Iveta, když vylézáme s bágly na zádech z letištní budovy do podmrčené metropole. Je na ní vidět vzrušení, které prožíváte v neznámých končinách, a zároveň únava z dlouhé cesty.

„Bud' v klidu, už tady na nás určitě čekají dohazovači ubytování. Je to jejich kšeft,“ odvětim a nedůvěřivě pozoruji čtyři policisty v černých uniformách s krátkými brokovnicemi, trefně nazvanými podle způsobu nabíjení pumpa. S ohledem na kusé informace o zdejší občanské válce působí ponuře a jsou skutečně dost zachmuření.

„Raději bych se snad už vracela domů,“ rýpla znovu Iveta, když zjistila, koho sleduji. „To nejsou ti dohazovači, že ne.“ Ale pak už se nám před obličejí objeví opálená ruka držící mapku s vyznačenou cestou k jednomu z hotelů. Je na ní i cena za ubytování.

„*Es demasiado caro*. To je moc drahé,“ říkám mizernou španělštinou chlapíkovi v kožené bundě, který ukazuje kamsi na parkoviště, kde prý má zaparkované auto. „*No tiene algo más barato?* Nemáte něco levnějšího?“ nenechám se odbýt. Nastává tradiční proces smlouvání a nakonec s nabízeným hotelem souhlasíme. Po cestě ještě zastavujeme u bankomatu, protože nemáme žádnou hotovost, a chvíli se učíme, jak se vybírají guatemalské *quetzaly*. Zdejší měna quetzal, která se ještě dělí na sto centávů *ciento centávos*, má pro jednoduchý přepočítání hodnotu zhruba 2,50 koruny.

Hotýlek, kde jsme strávili první noc, se jmenoval Casa Santorini a nacházel se ani ne deset minut pěšky od letiště (bližší informace najdete na www.hotelcasasantorini.com). Do postelí jsme vlezli již za stmívání, asi v sedm hodin večer místního času, abychom se vyrovnali se sedmihodinovým časovým posunem.

„Tady se, lvetko, vyspíš do růžova, protože v téhle zeměpisné šířce bývá tma přibližně jedenáct hodin,“ upokojil jsem ještě před usnutím manželku, která vypadala jako po noční směně. A jak jsem říkal, ráno jsme čile vyskočili, jako by žádný časový posun neexistoval. Navíc nás čekal z terasy na střeše hotýlku krásný výhled na sluncem ozářenou sopku Pacaya, což je první z dvanácti nejznámějších guatemalských vulkánů. „Asi to tady bude dobrý. Co říkáš?“ prolomil jsem užaslé mlčení na terase. Při pohledu na takové panorama, kde se nad metropolí se závojem ranního smogu tyčí majestátní kužel s prstýnkem páry pod vrcholem, se musí chvíli pomlčet.

V *Guatē*, jak domorodci říkají metropoli, žije přes tři milióny lidí, což je čtvrtina veškerého guatemalského obyvatelstva, a 30. června se tu slaví Svátek armády a revoluce z roku 1871. Vyrázili jsme tedy autobusem číslo 83 označeným nápisem *Terminal* do centra, což je Zóna 1. Na mapce jsme měli těch zón čtrnáct, ale mohlo by jich být i víc, nevím to přesně. Cestou jsme viděli ranní dopravní bitvu dvoustopých a jedno-stopých vozidel na širokých třídách. Podkreslovaly ji bojovým hlubokým rykem výfukové plyny z dieselových motorů pestře zbarvených autobusů a zaprášených nákladňáků a fanfáry klaksonů. Evropanovi připadá vlnící se koberec hlav s vlasy barvy havrana, mezi kterými se tu a tam světlovlasá vyjímá jako třpytící se zlatinka na zlatokopecké misce plné černého sopečného písku, exotický. A k tomu ještě projíždíte pod guatemalskou obdobou Eiffelovy věže pojmenované Torre del Reformador, což asi znamená Reformní věž, ale ruku do ohně bych za to nedal.

„Koukej, lveto, je to ptáček, na kterého myslím?“ povídám, když jsme vystoupili pár bloků před Centrálním parkem *Parque Central* v srdci starého města.

„Asi je,“ pokrčila rameny a společně jsme nechápali, že v tak lidnatém a zakouřeném městě našli domov i překrásně zbarvení kolibříci. Jeden drobný smaragd z ptačí říše poletoval mezi desítkami fialových květů na keři metr o nás. Neříkal jsem už, že je Guatemala Země věčného jara? Musím dodat, že i smo-

gem sužovaná Guate může mít druhé jméno - Věčně rozkvetlá metropole.

V Parque Central v severní části Zóny 1, což je politický a církevní střed státu a měří se odtud všechny vzdálenosti po celé Guatemale, jsme poprvé spatřili světle tyrkysovou barvou zářící guatemalskou vlajku a zúčastnili se ne oslav, ale levicové demonstrace. Mladí Guatemalci s rudými vlajkami s podobiznou humanistky Rigoberty Menchú Tum, oceněné v roce 1992 Nobelovou cenou míru, tu odstraňovali z dláždění pamětní desku plukovníka Arana Osoria, který se po zmanipulovaných volbách stal v roce 1970 prezidentem a nechvalně se zapsal do temných dějin země prohlášením: „V Guatemale zavládne klid, teprve až se promění ve hřbitov a já nebudu váhat jí k tomu dopomoci.“ O kus dál stálo pódium, před kterým trpělivě čekal dav převážně mladých Guatemalců na vystoupení nějakých hudebníků. Proplétali jsme se s lvetou mezi volnomyšlenkářskými týpký, určitě se hlásícími k hnutí New Age. Tu a tam mezi nimi stál nějaký letitý veterán občanské války v seprané okrové uniformě či viditelně mayská žena v *huipiles*, tradiční volné vyšívané blůze doplněné širokou pestrobarevnou sukni. Vedle pódia stála symbolická mříž a za ní papírové makety představující dva nenáviděné politické představitele z nedávné guatemalské minulosti a symbolického amerického imperialistu s dravčím obličejem a kloboukem v barvách vlajky USA. Jednou z těch guatemalských postav byl tyran Lucas García, který se zmocnil vlády po Osoriovi v roce 1978. Tu druhou jsme neidentifikovali, ale to není důležité, vraťme se ke Garcíaovi. Na transparentech kolem jsme vyčetli, že tenhle vojenský diktátor má na svědomí tisíce mrtvých a dodnes pohřešovaných civilistů a dokonce 31. ledna 1980 při útoku na španělské velvyslanectví v Guatemala City nechal zemřít i Vincenta Menchú, otce jmenované guatemalské držitelky Nobelovy ceny míru.

Je složité několika větami popsat občanskou válku v Guatemale, ke které by pravděpodobně nedošlo bez angažmá americké CIA, jejíž ředitel byl členem správní rady neuvěřitelně mocné a Guatemalu ovládající nadnárodní společnosti United Fruit

Company. Bylo to v době, kdy v Guatemale, sužované chudobou velké části obyvatel, vláda prezidenta Jacobo Arbenze znárodnila a přerozdělila bezzemkům a drobným rolníkům devět tisíc kilometrů čtverečních zemědělské půdy patřící uvedené společnosti. Na sto tisíc guatemalských rolnických rodin tak získalo možnost se uživit. Prostí Guatemalci již předtím United Fruit Company přezdívali nechvalně *El Pulpo*, tedy chobotnice, a měli radost, že přišla o celou polovinu majetku v jejich prospěch. Euforie však neměla dlouhého trvání. United Fruit Company si postěžovala USA na nebezpečné komunistické manýry Arbenzovy vlády a CIA poslala do Guatemaly vojenské komando mající rozkaz sesadit prezidenta Arbenze. Puč se zdařil a mocenské vakuum okamžitě vyplnila guatemalská armáda, zaštitěná finanční i politickou pomocí USA. Konfiskovaná půda byla vrácena dřívějším velkostatkářům a vojenští představitelé, z jejichž řad vzešli i zmínění diktátoři Osorio a García, měli velký podíl na tom, že se země začala zmitat ve spirále násilí a její obyvatelé živořili pod hranicí bídy. Zoufalá ekonomická situace vedla k vypuknutí guerrillové občanské války a následným vojenským represáliím. Ostatně na četných sloupech u katedrály San José, jež se důstojně vypínala za pódiem demonstrantů, byla vidět vytesaná jména obětí. Třicet šest let trvajícím ozbrojeným konfliktem si vyžádal 150 tisíc životů a zanechal po sobě 50 tisíc nezvěstných. Také jejich fotografie s otázkami *¿Dónde están? Kde je? právě 30. června* pokrývaly zdi ulic vedoucích k Parque Central. O zklidnění situace v zemi se dá mluvit až od roku 2004, kdy byl do funkce prezidenta zvolen bývalý starosta Guatemala City Oscar Berger a nechal zavřít třináct vojenských základen a snížil stav vojáků v armádě na polovinu. Nikdo z viníků genocidy však nebyl potrestán, tak jsme se ani nedivili, když moderátor pozval na pódium kubánskou kapelu, která s karibskou živelností zahrála tradičním kubánského písničkáře Carlose Puebla: *Comandante Che Guevara*. Podle toho, co jsem právě popsal, se možná ani vy, čtenáři, nepozastavujete nad tím, že si i nyní levicově zaměření Guatemalci rádi připomenou kubánského revolucionáře Che Guevaru, který pro ně

zůstává symbolem boje za lepší životní podmínky pro nejchudší vrstvy obyvatelstva.

Po vystoupení Kubánců naběhli na pódium guatemalští muzikanti, ale to už jsme šli s Ivetou navštívit obrovskou zastřešenou tržnici v bloku pod jmenovanou katedrálou San José. Neměli jsme v úmyslu nakupovat, protože kdo by se s tím po cestě tahal.

„Dárky dcerám a pozornosti známým nakoupíme až těsně před odletem, teď si tu tržnici jen prohlédneme,“ navrhl jsem a Iveta souhlasila. Nakonec jsme se ale přece jen rozhodli, že si v ní koupíme gigantický bytelný deštník s dvojitou vrstvou látky, který tam měl jeden prodavač vystavený. Schovali jsme se pod něj oba i s batohy na zádech a stál v přepočtu šedesát quetzalů, takže asi jen sto padesát korun. A to nás prodavač asi ještě hodně natáhl, protože se hned po zaplacení i se zbylými deštníky vytratil. Zřejmě se s námi nechtěl dohadovat, kdybychom to zjistili. Ještě jsem to nesdělil, ale přiletěli jsme do Guatemaly v roční době zde přehnaně nazývané *invierno*, tedy zima. Je to ale jen období dešťů, které panuje od května do října, a chodit v tomhle vlhkém parnu v pláštěnkách by asi byl masochismus, proto ten deštník. Nakonec jsme plní dojmů z toho, co jsme o Guatemale za pouhý jeden den zjistili, zaklepali na těžké kovové dveře našeho hotelu. Víte, v Guate se hotely kvůli bezpečnosti zamykají. A když přišel podvečer, tak jsme to všechno ještě v rámci jazykových možností probrali s asi čtyřicetiletým majitelem hotelu Jorge Andrinem a jeho kamarádem Victorem, jenž měl shodou okolností za ženu Kubánku.

Na prahu noci jsme v postelích s Ivetou probírali plán naší cesty. Chtěli jsme z Guatemala City zamířit nejprve na sever a takhle vypadal náš plán: První cíl byl department Baja Verapaz, kde jsme chtěli navštívit nedotčenou džungli v přírodní rezervaci Biotopo del Quetzal, ve které žije takřka poslední kolonie guatemalského národního ptáka quetzala. Druhým puntíkem na naplánované trase byl department Alta Verapaz, kde jsme se pak docela báli guerrillových povstalců ve městě Cobán a taky v temnotách jeskynního systému Grutas de Rey Marcos

u vesnice San Juan Chamelko, ale to předbíhám. Následně jsme se chtěli podívat ještě víc na sever do Peténu, což je jeden z nejrozsáhlejších pralesů na světě, a tam konkrétně do města Flores a vesnice El Remate nacházejících se na břehu jezera Petén Itzá. A samozřejmě také do Tikalu, nejznámější mayské památky v Guatemale.

No a pak jsme se mínili vrátit dolů na jih do města Antigua, což bývalo v minulosti hlavní město Guatemaly, a na závěr první etapy putování po Guatemale jsme si chtěli ještě prohlédnout pacifické pobřeží u Monterrica a také tamní přírodní rezervaci Biotopo Monterrico - Hawaii. Ale o tom všem až po dalším vyprávění o indiánovi, který měl potíže s hledáním svého indiánského jména.

*Nikdo přece necestuje, aby někam přijel, nýbrž proto,
aby někam cestoval.*

JOHANN WOLFGANG GOETHE

■ 3 ■

Vostrej dráp

„Yayayah,“ zavýskl Miguel radostí, když v rozbalené krabici na nízkém stole v kuchyni, která sloužila i jako obývací pokoj, spatřil malý lovecký nůž. „Ted' si můžu dát jméno Vostrej dráp,“ nechal průchod své indiánské radosti a prohlížel si drobnou zbraň s koženým, korálky vyzdobeným pouzdrém. „Babi, to je ten nejlepší dárek, jakéj jsem dostal k narozeninám,“ skoro hýkal nadšením a okamžik na to stiskl starou ženu v náručí tak, že div nevypustila duši. Na trhacím kalendáři, pověšeném na stěně za ním, stálo datum 22. října 1993.

„Poslouchej, Migueli,“ promluvila k němu docela vážně stará žena, když popadla dech a sedla si na židli u stolu, „je ti dneska třináct let a třináctka byla pro dávný Maye důležitý číslo. Je to vlna času, která se neustále vzdouvá a klesá a lidem připomíná, aby nikdy nezapomínali na skutečnost.“

„Na jakou skutečnost?“ zeptal se Miguel.

„Staří Mayové si byli vědomi faktu, že jejich poznatky můžou bejt z nějakýho důvodu na dlouhý období zapomenutý, ale na druhé straně nepochybovali o tom, že se někdy dočkaj vzkříšení. A aby se budoucí generace orientovaly v tom, co a kdy dávní kněží a panovníci pochopili a ustanovili za pravej stav věcí, nebo za zmíněnou skutečnost, začali pomocí dvaceti denních znamení a třinácti kosmických tónů datovat a zaznamenávat tesáním do kamene a stěn chrámů všechny podstatný věci, týkající se existence nás lidí tady na zemi,“ začala trpělivě vysvětlovat babička. Jmenovala se María Morales Tecumfel a její rodina si předávala už několik generací štafetový kolík místních léčitelů a v posledních desetiletích i učitelů. Práce s nevzdělanými indiány ji donutila nepoužívat v běžném hovoru striktně spisovný jazyk, protože to v nich budilo nedůvěru, a tak mluvila jako všichni v jejím okolí. Z její vrásčité opálené tváře vyzařo-

vala harmonie a vyrovnanost. Asi proto, že toho hodně věděla. „Podle jejich poznatků je všechno vzájemně propojený a i my lidé jsme součástí vyššího celku. I ta nejmenší částička ovlivňuje všechno ostatní a každá, i nepatrná, myšlenka může vyvolat velký změny.“

„Vyprávěj nám o tom a taky mi vysvětli, co teda pro mě tyhle narozeniny znamenaj,“ požádal ji vnímavý vnuk, který se posadil vedle sedmileté Micaely na zem před ni. Věděla, že Miguel rád poslouchá její vyprávění, hlavně ta o mayských panovnících, kteří pozvedávali a zase ztráceli jednotlivé městské státy v guatemalských nížinách i horách. Někdy měla pocit, že ji svým pohledem objímá a otevřenou pusou spolkně.

„Micaeo, ty tomu ještě nebudeš rozumět,“ obrátila se k dívce, „ale já se pokusím to říci nějak obrazně. Jo?“

„Jasně, babi,“ odvětila důvěrně její chráněnka a mrkla kouzelně oběma očima tak, jak to uměla jen ona.

„Prcek to zvládne,“ prohodil netrpělivě Miguel, „hlavně už začni.“ Babička jim začala vysvětlovat, že jejich předci používali různé způsoby měření času, ale že nejdůležitější pro ně byl kalendář, který měl 260 dnů.

„Říkali mu Tzolkin, byl to vlastně takovej mayskej posvátnej rok a dělili ho na třináct měsíců po dvaceti dnech. Ty, Micaelo, ještě počítat neumíš, ale Miguel ti to nakreslí jako obrázek, jako stupňovitou mayskou pyramidu, kde horní stupeň bude tvořit jeden rok, pod ním bude širší stupeň složený ze třinácti měsíců a základnu bude tvořit největší stupeň z 260 dnů. Souhlasíš, Migueli?“ Kývnul, tak pokračovala. „Není to tedy stejnej kalendář, jakej používáme my, takže v něm není dvaadvacátého října, ale...“ na okamžik se podívala na papír, který ležel vedle krabice na stole, „...řekněme Eb osm. To je, Migueli, mayský označení dne, kdy ses narodil.“

„A co to znamená?“ skočil jí do řeči až nepřirozeně napnutý vnuk.

„Víš, Eb je dvanáctej den v tom jejich dvacetidenním měsíci a Mayové pro něj měli takový znak připomínající kulatou hlavu s okem a pusou. Každý z těch dnů má svý znamení, tvůj Eb cha-

rakterizuje lebka nebo cesta, i tráva se mu připisuje, a předurčuje taky tvý vlastnosti.“ Miguel s Micaelou seděli naprosto tiše, tak pokračovala. „A ta osmička znamená, že v den tvýho narození přiřadilo soukolí mayského času k Ebu osmej z třinácti kosmických tónů, který označují mayská božstva, a ta určují, jak budeš působit na svý okolí. Tebe konkrétně ovlivňuje mayský Bůh deště Chac.“

Bůh deště. Kolikrát jsem už dlouho dopředu poznal, že bude pršet, ač to na slejvák vůbec nevypadalo, napadlo Miguela, ale ještě něco mu vrtalo hlavou. „Proč zrovna kosmický tóny? Ve škole jsme se něco o vesmíru učili, ale jak to mohli znát naši předci?“ divil se Miguel.

„Znalí. A líp, než byste očekávali.“ Malá Micaela hleděla na oba nechápavě, ale mlčela. „Mayům se dodnes říká Strážci času a vesmíru, protože dokázali změřit obrovský časový úseky a vy počítali i oběžný dráhy mnoha planet.“

„Ale stále jsi mi nevysvětlila, jakej význam to má pro mě,“ namítl Miguel.

„Nech mě domluvit,“ usměrnila ho, „a já se k tomu dostanu. Lidi narození ve znamení Eb se často starají o druhý, především o chudý a nemocný a není jim lhostejná ani budoucí generace. Na druhou stranu můžeš bejt nerozhodnej a tvou ohleduplnost můžou ostatní lidi zneužívat. A ještě Bůh deště ti pomůže uvádět vše kolem tebe do vzájemný harmonie. To je stejný jako s počasím, aby se příroda měla dobře, musí slunce tu a tam vystřídat déšť. Rozumíš, Migueli?“ odmlčela se babička.

„Hm...“ zamyšleně přitakal.

„Myslím, chlapče, že už jsi na cestě, jak značí Eb. A když máš tak rád indiánský jména, můžeš si říkat Ten, co jde po dobrý cestě,“ dodala.

To se ale Miguelovi moc nelíbilo. Jméno Vostrej dráp bude lepší, pomyslel si.

Druhý den ráno se Miguel vytratil z domu, ještě než se babička s Micaelou probudily. Nemusel do školy, protože byla sobota. Kráčel opatrně, aby neplašil zvěř. Mířil úzkou stezkou do kop-

ců nad vesnicí. Chtěl najít dobré dřevo na výrobu luku a šípů. Babička mu viděla do jeho, na zdejší děti nezvykle dobrodružné, dušičky a půjčila mu ve veřejné knihovně, hned jak se naučil číst, knížku Dva divoši od Ernesta Thompsona Setona. Miguel v ní tehdy našel, jaké dřevo se na výrobu luku nejvíce hodí a zapsal si to do sešitu s dalšími poznatky: nejlepší je španělskej tis, pak oregonskej tis, brslen, manklura, červený jalovec, jabloň, ořechovec a jilm... To však byly dřeviny, které stále ještě neznal, protože se v Guatemale běžně nevyskytovaly, ale tušil, jaké dřevo by mohlo být dostatečně pružné, protože si z jednoho vysokého keře dělal již dlouhou dobu pruty na ryby. Našlapoval v průmyslově ušitých, teď už ale hodně sešlapaných mokasínách a cítil přes tenkou podrážku každý kamínek, kořen, praskající větvičku i rozdílnou teplotu bílého kamene, žlutého písku a tmavě červené půdy. Ještěrky a ptáci, ani velká žlutozelená sarančata se před ním neschovávali, protože podvědomě cítili, že jim od něj nic nehrozí.

„Když budeš naslouchat celým povrchem těla, ne jen ušima, uslyšíš hlasy zvířat i rostlin,“ řekla mu jednou babička. „A když necháš ty hlasy plynout nenásilně duší, pochopíš, co ti říkají,“ dokončil nyní polohlasně její tehdejší radu Miguel. Zatím ještě na tenhle trik nepřišel, ale stávalo se mu, že o zvířatech nebo například o bylinách, které pomáhal babičce sbírat, věděl dřív, než je spatřil. Porozumět tomu, co mu možná chtěli sdělit, ale ještě nedokázal.

Výroba těla luku a tří šípů, které měly mít stabilizátory z ptáčích pírek posbíraných po cestě a hroty ze špičatých úlomků kamenů povalujících se všude kolem, mu zabrala skoro celé dopoledne. Ráno si po cestě u jednoho domku z vepřovicových cihel s plechovou střechou uřízl novým nožem dva metry splétané prádelní šňůry, která byla natažená přes cestu, ale žádné prádlo na ní neviselo. Teď ji rozpletl na jednotlivá vlákna, z nich pak speciálním způsobem utkal pevnou tětivu a zbytek použil na připevnění pírek a kamenných hrotů.

Teď musím najít vhodnej terč, abych se naučil mířit, napadlo ho právě v okamžiku, kdy zaslechl přidušené vřiskání nějakého

většího zvířete, kterých tu žilo v horách bezpočet. Vydal se za hlasem. Sice netušil jak, ale tentokrát mu porozuměl. Bylo to zoufalé volání o pomoc. Za ohybem zvířecí stezky, kousek před několika norami vyhrabanými nějakými hlodavci do hliněné stěny vzniklé utržením promočeného svahu v období dešťů, se asi metr nad zemí zmítalo zvíře s dlouhým pruhovaným ocasem. Nosál, blesklo mu hlavou. Medvědovitá šelmička sebou trhala a šlehala oháňkou kolem dokola ve snaze vyprostit hlavu z drátěného oka zavěšeného na ohnuté špičce slabého kmene stejného keře, ze kterého vyráběl luk. Důmyslná pytlácká past sestávající z kmene ohnutého až skoro k zemi a zachyceného do seříznuté vidlice na větvi sousedního stromku a z drátěného oka původně zamaskovaného ve vysoké trávě, se stala probíhajícímu zvířeti osudná. Vběhlo do smyčky, která se jeho vahou stáhla a zvíře ve snaze se z ní dostat tahalo za drát připevněný na ohnutém kmeni tak dlouho, až jej vytrhlo z vidlice a kmen se vymrštil do původní polohy. Ted' nosála čekala smrt udušením, která ale přicházela krutě pomalu. Mám živej terč, kterému ukončím trápení, napadlo Miguela, ale záhy to zavrhl, protože ještě s lukem neuměl mířit a střílet. Drát Miguel přeríznout svým nožem nemohl, ale mohl ostrý nůž použít k ukončení utrpení visícího nosála. Představil si však, jak vytahuje z těla nosála zakrvavenou čepel svého nového nože. Byly to jen sekundy, kdy pochopil, že to nemůže udělat. Kromě ryby žádné jiné zvíře ještě nezabil.

„Prosím tě, nebraň se mi, a já ti z tý pasti pomůžu,“ řekl náhle a zdálo se mu, že za něj mluví někdo cizí. Poslouchal svůj vlastní hlas. „Klid. Víím, že ses nikdy necítil hůř, ale vydrž se nehejbat.“ Nosál chroptěl a vyvalená, krví podlitá očka vyděšeně upíral na Miguela. Ten popošel až k němu, levou rukou jej uchoopil pod břichem a hrudníkem, lehce jej nadzdvihl a prsty pravé ruky vstrčil pod drát smyčky na zadní straně krku těžce dýchajícího zvířete. Tak, aby na ně nedosáhly nosálovy čelisti. Opatrně povolil utáženou smyčku a bleskově ji přetáhl nosálovi přes čumák. Sám měl obrovský strach, srdce mu bušilo v hrudníku, co kdyby se mu nosál zakouzl do dlaně. Pak třesoucí se šelmičku

postavil na zem. Nosál se otočil směrem k němu a Miguel strnul. Ted' záutočí, napadlo ho. To by bylo velmi nepříjemné, protože takovéo zhruba tříkilové zvíře zahnané do kouta dokáže člověka ošklivě zřidit. „No tak, vždyt' jsem ti pomohl,“ zašeptal stísněně Miguel a nosál švihnutím zvedl ocas jako anténu do vzduchu. Nezměřitelnou chvílku si hleděli do očí a Miguela napadlo, že je to pozdrav ze zvířecí říše. Pak se nosál prohnul v zádech a zívnu, až se mu odkryly řady ostrých zubů. Když tlamu zavřel, vypadalo to, jako by se smál, koutky mu zůstaly nepatrně nadzvižené. Nakonec se otočil a pomalu odklusal za záhyb stezky a Miguelovi se ulevilo. „Ty jo!“ uklouzlo mu.

Cestou domů nesl Miguel hrdě luk na zádech tětivou přes hrud' a šípy v toulci, který si udělal z uloupenuté kůry stromu. Nesl je tak, aby jeho dílo náhodný protijdoucí chodec nemohl přehlédnout. A k tomu si ještě pohazoval svým nožem. Když dorazil k domu, u kterého uřízl prádelní šňůru, všiml si, že nosné sloupky u vchodových dveří v nízkém plotu jsou přes třicet centimetrů široké. Nikde nebylo nikoho vidět.

Ideální terč pro vrhače nožů, uvědomil si v náhlém popudu. Aniž zauvažoval, chytil nůž za špičku ostří a vrhl jej proti sloupku. Pak jak ve zpomaleném filmu sledoval, jak se jeho nový nůž točí ve vzduchu, mívá sloupek a končí svou dráhu kdesi vzadu na dvorku. Vtom vrzly dveře a z domku vyšel starší muž. Miguel bleskově skočil pod keř, který prorůstal plotem, a lehl si na zem. Ani nedýchal, jen uvažoval, jak se dostane ke svému drahocennému noži. Slyšel blížící se kroky. Větvoím keře spatřil mužovy bosé nohy v sešmajdaných pantoflích, jak se zastavily kousek od jeho hlavy. Napětím Miguelovi bušila krev ve spáncích. Cítil se jako stopař, předvoj ve válečném střetu. Náhle, bez jakéhokoliv předcházejícího varování, začala Miguelovi stékat po hlavě horká nechutně čpící kapalina. Miguel se otrásl. „Von mne pochcal,“ hláskovala jeho ústa v němém úžasu. Za takový výraz by ho babička pokárala, ale ted' mu to bylo jedno.

Potupná situace trvala z Miguelova pohledu nekonečně dlouho. Pak se ale nohy v pantoflích otočily a šouravě zamířily zpátky ke dveřím domu. Jakmile se ozvalo cvaknutí zapadlého zám-

ku, zvedl Miguel hlavu. Zaostřil pálicí pohled rozmazaný slanou močí a málem se rozbřečel. Mezi plaňkami plotu uviděl v bláznivě louži ležící slepici s roztaženými křídly, mezi kterými trčel jeho nůž. A kus za ní se jakási žena shýbala pro prádlo přikolíkované na splétané prádelní šňůře povalující se pokrouceně jako zmiže ve slepičincích.

„*Qué imbécil? Estúpido!*“ zaslechl její vzteklou reakci.

„Jméno Vostrý dráp je taky na hovno!“ prohlásil drsně. „Radši ho už nebudu používat.“ A jako by toho nebylo dost, vybavila se mu ještě před očima rozhněvaná babička. Drobní zpěvaví ptáci v křoví, pod kterým ležel, v tom okamžiku spatřili zlomeného indiánského mladíka. Přestali se bát a spustili škodolibě v guatemalské ptačí venkovštině:

*Čí ty jsi, či ty jsi, nejsi syn lovce
čí ty jsi, či ty jsi, indiánský človíčku
čí ty jsi, či ty jsi, jde to s tebou z kopce
čí ty jsi, či ty jsi, máš slzu na víčku...*

■ 4 ■

Cesta na sever do Cobánu

Ono se o tom moc nemluví, aby neutrpěla letecká doprava ztráty odlivem pasažérů, ale fakt je, že váš duch cestuje pomaleji než vaše tělo. Fyzicky přeletíte rychlým letadlem půlku zeměkoule za necelý den, ale část vašeho já je teprve ve třetině cesty. Alespoň u mne to tak funguje, za ty všechny měsíce na cestách, daleko od domova, jsem to vypožíval. Vždycky až třetí den navečer cítím, že jsem nabyl celistvosti, že se každá část mého těla těší zvláštní nepopsatelné naplněnosti, jako když prázdný žaludek přijme skvostnou večeři. Dneska je den třetí, ale teprve na začátku, tak vyhlížím zbytek svého já...

„Vydejte průvodce, musíme se podívat, ze kterého autobusu to jede na sever,“ poprosil jsem Ivetu, když jsme vystoupili z třiaosmdesátky kousek od křoví, u kterého jsme spatřili předcházející den poletovat kolibříka. Víte, v Guate jsou čtyři takové důležitější autobusáky, odkud se jezdí na sever, na jih, na východ a na západ, a pak ještě spousta dalších, specializovaných na konkrétní místa rozsetá paprskovitě od metropole. V průvodci Rough Guides stálo, že na sever, například do Cobánu, což bylo naším směrem, jezdí autobusy společnosti Transportes Escobar y Monja Blanca. Netuším, co to je escobar, možná příjmení majitele společnosti (*escoba* znamená koště), ale *monja blanca* znamená bílá jeptiška a je to, jak jsme zjistili později, zdejší vzácná kytky. V každém případě měla tahle přepravní společnost zvláštní název. Zeptali jsme se nějakých ženských, kde je autobusové nádraží zmíněného dopravce, ale ty o tom neměly ani páru, protože používali levnější lidové dopravní prostředky. Nicméně, náš rozhovor vyslechli dva kolemjdoucí muži, otec a syn, a hned se nabídli, že nás tam odvedou, že tam mají cestu. Guatemalci jsou velmi přátelští a ochotní pomáhat, což jsme

během cesty znovu a znovu zjišťovali. V jedné ulici, před hotelem Quetzal, kterého jsme si museli všimnout, protože jsme za quetzalem, guatemalským národním ptákem, mířili, nás oslovil řidič mikrobuse zaparkovaného na dvoře vedle hotelu.

„Vidím, že máte batohy, kam míříte?“ Náš průvodce s ním prohodil pár slov a už jsme měli odvoz do přírodní rezervace Biotopo del Quetzal.

Když se po čtyřiceti, padesáti minutách vymotáte z hlučného, troubícího a smogem zahaleného města, čeká vás velmi příjemná změna. Vysočina rozkládající se na sever od Guate je totiž nečekaně nádherná. Strmé svahy spadají do hlubokých údolí, kde září - jako broušené zelené kamínky s různými odstíny - malá obdělávaná políčka, a nad silnicí, klikatící se jako plazící se had, je zase horský prales se všemi svými tajemstvími. Tak je tomu celých sto padesát kilometrů do departmentu Baja Verapaz, ve kterém se Biotopo del Quetzal nachází. Celkový příjemný dojem z cesty hatí jen to, že do vašeho dopravního prostředku neustále někdo přistupuje, ale jen sporadicky kdosi vystoupí. Takže jsme ve značně nacpaném mikrobuse, kterému se tady říká *colectivo* a cítíte se v něm jak sardinky v konzervě, protože vám dost často někdo sedí i na klíně, dojeli před vesnicí Puruhlá a s vypětím všech sil se vyprostili z té změti lidských těl a nákupních tašek uvnitř. Vystoupili jsem přímo do pralesa, ale na druhé straně silnice jsme spatřili cestu mizející někam nahoru do hustého porostu. Po pár desítkách metrů jsme spatřili bránu, nad níž se hrdě skvěl název rezervace, do které jsme měli namířeno. Majitel zdejšího *Hospedaje Ranchito del Quetzal*, což byla ubytovna a správní středisko, připomínal spisovatele Ernesta Hemingwaye. Zprvu nechápal, o koho jde, když jsme mu to řekli, ale vzpomněl jsem si, že jeho slavná novela *Stařec a moře*, za kterou získal Nobelovu cenu za literaturu, je španělsky *El viejo y el mar*. Tohle slavné dílko pan domácí znal a hned se rozzářil, když si připomněl ještě slavnějšího autora.

„Tak za živým quetzalem jste vyrazili, přestože ho máte namalovaného na všech bankovkách?“ smál se, když nás ubytoval. Mimochodem guatemalská měna quetzal se podle něj také

jmenuje a Guatemala jej má i na státní vlajce a v textu hymny. Julio Alvarez Arrue, jak se čtyřiašedesátiletý majitel ve skutečnosti jmenoval, byl původem Španěl a řekl nám, že kvůli zdejší rezervaci byl v roce 1981 zavražděn její zakladatel biolog Mario Dary, protože se jeho ekologické úsilí nelíbilo dřevařským korporacím. Ale jeho snaha nakonec nebyla marná, tak krásný mlžný prales, plný života, jen tak někde nespatriíte. Chráněná oblast má jen necelých dvanáct kilometrů čtverečních, ale je protkána vodopády a lagunami řeky Colorado a je jedním z posledních míst v Guatemale, kde ještě můžete docela běžně vidět posvátného opeřence, který Mayům připomíná nejmocnější nadpozemskou bytost *Quetzalcóatl*, tedy Opeřeného hada. Mayští náčelníci ptáka quetzala považovali za *nahuala* neboli duchovního ochránce a jeho zabití se považovalo za nejtěžší zločin. V současné době například propůjčuje guatemalský prezident význačným osobnostem státní vyznamenání Řád quetzala a tento pestrobarevný pták je také symbolem svobody, protože quetzalové v zajetí vždy umírají. V průvodci Rough Guides se dočtete ještě další informace:

Nádherným quetzalům se v lese daří, ale jsou extrémně plaší a lidem se vyhýbají. Nejvíc šancí je spatřit máte časně za úsvitu, těsně před nebo po období hnízdění (březen - červen). Quetzalové si oblíbili strom aguacatillo, který plodí ovoce podobné malým avokádům. Ať už se vám podaří zahlédnout nejvzácnějšího obyvatele rezervace nebo ne, mlžný prales, ponořený do oparu, kterému místní neřeknou jinak než čipi - čipi, vás nadchne panenskou exotickou krásou. Botanici jistě ocení neuvěřitelnou spleť lišejníků, kapradin, mechů, bromélií a orchidejí, vyrůstajících na kmenech a větvích cyprů, dubů, ořešáků a pepřovců.⁽¹⁾

„Pojď, Iveto, půjdem se hned podívat do džungle,“ vyzval jsem ženu, když jsme se ubytovali ve skromném pokojíku s dveřmi otevírajícími se přímo do zeleného království. „Na to budeš mít čas večer,“ popoháněl jsem ji, když si chtěla něco přeprat v miniaturní koupelnice s umyvadlem, sprchovým koutem a záchodem. Viděla, jak netrpělivě postávám s fotobraš-

nou ve dveřích, tak se nechala přesvědčit a vyrazili jsme. Slova nemají tu popisnou moc jako fotoaparát či kamera, ale i tak musím říci, že vysoké stromy, jejichž kmeny se tak trochu dusí popínavými rostlinami a mechy, vám přátelsky položí větve téměř na ramena a probudí ve vás Mauglího či Tarzana. Spousta ještěrek se vám míhá v periferním vidění jako muška spadlá do oka, a bzučící vrtulník velkého brouka občas přehluší monotónně cvrlikající zvukovou kulisu. Když ale všechno náhle ztichne, měli byste se mít na pozoru, protože se něco děje.

„Co se děje?“ zeptala se Iveta, když se to stalo.

„Džungle nás zaregistrovala,“ odvětil jsem, „poslouchej, jak zase brzy nastartuje svůj vysokofrekvenčně znějící biomotor.“ A jen jsem to dořekl, ...szszsz... sarančata a cikády zase s vervou nasadily smyčce na své blanité hudební nástroje. Koukali jsme víc do korun stromů než na zem, ale přesto jsme do večera nespátřili žádného quetzala. Jen takového žlutoučkého mrňavého ptáčka, který mi ale ukazovátkem svého letu ukázal na velikánský list nějaké mně neznámé rostliny, tvarem připomínající dokonalé srdce. „Podívej, Indiano Jonesová,“ zavolal jsem na Ivetu, která se po pralese začala pohybovat bez jakékoliv bázně, „tady ti dávám své srdce, dobrodružko.“ Teď předbívám, ale přezdívkou ‚Indiana Jonesová‘ už se Iveta po zbytek cesty nezbavila. Šli jsme spát hned po návratu a skromné večeri z vlastních zásob, abychom mohli před svítáním za quetzaly opět vyrazit.

„Dej mi pokoj, já mám dovolenou a chci se vyspat,“ zavrčela ráno ze spacáku Iveta, když jsem ji chtěl krátce po páté vzbudit. Manželka dost vydrží, ale Indiana Jonesová v ní přeci jenom víc než tvrdě spí a probudit ji vyžaduje hodně adrenalinu. Vyrazil jsem tedy na lov videozáběrů a zvuků sám, protože já na dovolené nebyl, dělal jsem svoji práci.

Ráno v pralese oděném závojem mlhy *čipi - čipi* je malebné. Sedím na kameni, natáčím na minidisk zvířecí a hmyzí vítání nového dne. Pak ve sluchátkách zaslechnu hluboký hlas motorové brzdy nějakého nákladáku, ženoucího se jitem po silni-

ci vedoucí nedaleko rezervace a uvědomím si nesmyslnost shonu, který lidé všude na světě každé ráno prožívají. Příroda má v sobě nezměřitelnou moudrost, nikam nechvátá. A pak se mne náhle zmocňuje pocit, že se mne dotýká štěstěna v naturální podobě, spatřím houpavě letícího ptáka velikosti našeho bažanta.

„Hurá, konečně quetzal!“ chce se mi zakřičet, ale opanuji se. A dobře dělám, protože jich tu je víc. Akorát kameru s velkým přiblížením nejsem sto udržet. Vracím se tedy pro foťák a pro Ivetu, která již baští klasickou guatemalskou snídani *desayuno*: pastu z fazolí *frijol*, kukuřičné placky *tortilly*, smažené banány a kávu. Nemusí od jídla daleko, protože úžasnou podívanou máme hned u *comedoru*, tak se tady říká jídelně. Quetzalové přelétají přímo nad našimi hlavami a jsou nádherní.

Barevnější a pernatější je samec quetzala. Hlavičku korunují sytě zelená péra, hrud' a spodní část břicha je karmínově rudá a dlouhatánská ocasní pera jsou zlatozelená. Na druhou stranu samice jsou nenápadně hnědé a v pralese je snadno přehlédnete. Ptáci hnízdí v dírách vydlabaných v kmenech uschlých stromů. Na konci období dešťů, obvykle v dubnu nebo květnu, samice nakladou jedno až dvě vejce. Na dálku quetzala poznáte také podle nenapodobitelného trhavého letu.⁽²⁾

„Krásnější je sameček,“ šeptnu manželce do ucha. „Je to skoro stejné jako u lidí. Že?“ dodám po chvílce a dostanu ránu do prsou. Ach, ty ženský!

Následující den jsme stopem dojeli do Cobánu, hlavního města departmentu Alta Verapaz. *Verapaz* znamená ‚pravý mír‘, ačkoliv zde žil před španělskou kolonizací, takzvanou conquistou, nejkrvelačnější mayský kmen Achi. Tvrdilo se, že z jejich tábora neunikl nikdy žádný zajatec živý. Achiové byli tak zběsilí, že ani slavný španělský conquistador Alvarado se svou armádou jejich území tehdy nazývané *tierra de guerra*, v překladu ‚válečná země‘, nedobyl a přenechal jej v roce 1537 španělské církvi. Ta sem vyslala tři dominikánské mnichy, kteří se naučili zdejší

mayský dialekt a během pěti let obrátili velké množství indiánů na křesťanskou víru. Z neporazitelných Achiů se stali mírumilovnými španělští poddaní a tak španělský král trefně přejmenoval toto území na provincii Verapaz. Ale horká krev tu potomkům Achiů koluje v žilách dodnes, což jsme měli záhy zjistit.

Ubytovali jsme se v *Hotelu La Paz*. Hezké, co? ‚Hotel Mír‘. Pečuje o něj s láskou starší velmi milá paní *señora* se svojí vnučkou. Po chvilce odpočinku v dobře zařízeném pokoji jsme vyrazili do ulic Cobánu. Na náměstí mají zvláštní vysokou betonovou tribunu, ze které určitě příležitostně hřímali zdejší předáci. Ochutnali jsme skvělé místní tortilly a chtěli jsme se s místními indiány kouknout na kousek fotbalového utkání v právě probíhajícím mistrovství světa. Bohužel před prodejnu elektrospotřebičů, kde běžely vystavené televize, bylo plno. A pak nás dvě malé typicky mayské holčiny v jedné útulné osvěžovně, ve které jsme si dali našlehanou ovocnou šťávu s mlékem *fresco con leche*, inspirovaly k návštěvě místního muzea mayského umění nazvaného Museo El principe Maya. Bylo zamčené, ale chvíli poté, co jsme zakleпали, vylezl mladík, který v něm prodával vstupenky. Moc levné nebyly.

„Tak běž sám,“ řekla mi Ivetta, „já tu počkám.“ Koupil jsem si tedy lístek a řekl si o povolení něco málo si nafotit, protože je to ve zdejších muzeích zakázané. Mladý Guatemalec mávnul rukou a pokynul Ivetě, že může prohlídku absolvovat taky. Prostě ji pustil bez vstupenky, protože jsme mu asi hodně vylepšili statistiku návštěvnosti. Ve spoře osvětlených výstavních místnostech na nás poprvé dýchla atmosféra dob dávno minulých. Vrátili jsme se v čase mezi domorodé sochaře, klenotníky - u Mayů si na šperky potrpěli i muži - a zjistili jsme, že spousta vystavených předmětů pochází z hrobů. Začali jsme se tu těšit do mrtvých mayských měst ukrytých v pralese Petén na severu, kam jsme měli namířeno.

I přes dusné vedro jsme se po návštěvě muzea pustili po dlouhém schodišti podél kouřem očázených pohanských mayských svatýň do kostela El Calvario. Křesťanské i pohanské zvyky tu splývají v jedno a zdá se, že to všem vyhovuje. Zdejší nadpo-

zemská magická aura totiž umožňuje zázraky: Třeba kytky tady dokáží žít z elektřiny. Fakt tu na drátech elektrického vedení vegetovalo několik krásných orchidejí.

Večeři jsme si dali na ulici. Jen pro zajímavost, tortilla se zeleninovou náplní nebo mletým masem stojí dva až čtyři quetzaly, což je pět až deset našich korun. Velký ananas tady seženete za deset quetzalů a za jedenapůllitrovku balené vody zaplatíte quetzalů šest. Obecně, do třiceti kaček se v Guatemale dobře najíte.

Ráno jsme odjeli místní dopravou na jihovýchod do mayské ho městečka San Juan Chamelco, což je nejvýznamnější regionální centrum queqchiských Mayů.

To ostatně poznáte už v autobuse, stačí si prohlédnout spolucestující ženy a dívky oděné v tradičních krojích, s kaskádami stříbrných mincí v ušních boltcích, které spolu švitoří queqchiským dialektem. Středobodem Chamelca je velký koloniální kostel, jehož průčelí netradičně zdobí mayská obdoba habsburské dvojhavé orlice - bezpochyby relikv přítomnosti německé menšiny v kraji. Ve zvonici se ukrývá největší poklad města, kostelní zvon, který věnoval vládci Juanovi Matalbatzovi sám císař Svaté říše římské Karel V.⁽³⁾

Na prostranství před kostelem měli také betonový kecpult pro funkcionáře, jako v Cobánu, a kolem tržnice plné pestře a originálně oblečených mayských žen prodávajících produkty vypěstované na svých políčkách můžete vyrazit po prašné, šest kilometrů dlouhé cestě ke krasovým jeskyním Grutas de Rey Marcos.

„Něco se děje!“ zavolal jsem na lvetu, která šla přede mnou. Má desetikilová brašna s dokumentaristickou technikou mne přece jen trochu brzdila. Za námi přijíždělo policejní auto s rozsvícenými majáky a sirénou. Šli po nás policajti... Ne, to žertuji, ti tu pouze zajišťovali běžecký závod. Doslova za sebou táhli, jako korálky na náhrdelníku, klusající vyčerpané závodníky. Byli jsme kousek od cíle, kde vyhrávala z reprobeden hlasitá latinskoamerická muzika, tak jsme také popoběhli, abych stihl

snímek, jak vítěz pomyslně protíná cílovou pásku. Žádná tam totiž natažená nebyla, aby policejní auto mohlo projet.

„A máme tu vítěze!“ začal hřímat kdosi do mikrofonu přes hlasitou muziku. V prachu za autem policie se přiřítíl šlachovitý indián a hned za cílovou čarou dostal púllitrový igelitový pytlík balené vody. Chvíli na to doběhla první dívka, která toho ale měla fakt plný kecky a asi ani neměla radost z toho, že ji fotím.

Chudinka, politoval jsem ji v duchu. A pak postupně přibíhali další. Fakt jsme je obdivovali... v tom vedru a v tom prachu. Když si pořadatelé závodů všimli, že i my s Ivetou jsme pokryti od hlavy až k patě vrstvou zdejšího jemného bílého prachu a jsme rudí od palčivého sluníčka jako oni, indiáni, kteří vzešli z červené kukuřice, tak nám balenou vodu také dali.

„Díky, přátelští Guatemalci,“ děkovali jsme.

Po dalších dvou kilometrech krásnou, ale pekelně rozpálenou kopcovitou krajinou vedle nás zastavila nákladní dodávka se třemi domorodci v kabině. Bylo jim asi jasné, kam míříme, tak nám rovnou ukázali, ať vylezeme na korbu. Spása z nebe. Vítr nám začal čechrat propocené košile a vlasy a před námi se objevila hradba řídké džungle. Naše auto zastavilo na křižovatce před ní.

„*Grutas allí!*“ ukázal řidič na cestu lemovanou porostem. Jeskyně jsou tam, došlo nám. Doklopýtali jsme už částečně ve stínu mezi nádherné krasové homole. Nalevo pod námi zurčela řeka, která vytéká přímo ze zdejšího rozlehlého systému jeskyní. Bylo takové dusno, že jsem měl chuť do ní skočit.

„Už se pod zem docela těším,“ řekl jsem Ivetě. Určitě ji napadlo něco břitkého o dřevěném spacáku, ale nechala si to pro sebe. Sama se těšila na to, jak se v jeskyních zchladí. A zchladila se v nich víc než doufala... nicméně nebudu předbíhat.

U domku průvodců s pokladnou již postával mladý guatemalský pár, který uvítal, že přicházíme. Asi je tu podmínkou, že se průvodce angažuje, až když se sejdou alespoň čtyři zájemci o prohlídku podzemí. Ukázal nám nejprve na mapě rozsah podzemních prostor, což byl asi kilometr vzájemně propojených jeskyní, kterými z valné části protéká říčka, a pak jsme všichni

vyfasovali holínky a helmy s čelovými svítilnami. Jejich baterie už byly rozhodně za zenitem, tudíž sotva mžouraly, a já začal mít neblahé tušení, že to nebude taková pohodička jako v našich krasových jeskyních. A taky nebyla.

„Je tu tma jak v pr..., teda v hrobě, jsem chtěl říct,“ konstatoval jsem po vstupu do temného království. Podzemní krápníkové dómy jsem osvětloval hlavně bleskem, když jsem fotil, a některé úzké a nízké úseky jsme prolézali takřka po čtyřech. Do sporadického výkladu průvodce hučela podzemní řeka, kterou jsme v jednom místě museli dokonce přelézt. Prostě brodíte silným proudem, držíte se lana nataženého přes říčku a s obavami sledujete, jak nalevo od vás mizí voda ve vírech kdesi v nitru země. Byl jsem z toho docela vykulený, alespoň jsem tedy měl potom na snímku, který pořídila Iveta, doširoka otevřené oči. Naopak má Indiana Jonesová nejevila navenek známky znepokojení ani frustrace, i když už měla z brodění řekou holínky plné vody.

„Jednu holínku mám děravou, takže je jedno, jestli mi do ní teče spodem nebo horem,“ odvětila stroze, když jsem ji upozornil, že šlape příliš hluboké tůně. Ale jinak mělo tohle speleologické dobrodružství své kouzlo a některé krasové útvary stály za prohlídku. Příroda je mocná architektka.

Když jsme asi po čtyřiceti minutách vylezli opět na světlo boží, prohlásila promočená a podchlazená Iveta, že snad nic horšího už ji v Guatemale nemůže potkat. Netušila, že může... a brzy. Ale to už zase předbímám. Ještě musím zmínit, že náš průvodce odměnil Ivetinu srdatost a věnoval jí krásný provrtný oválný onyx s protaženým, ozdobně stočeným měděným drátkem a s kůží na krk. Bylo to od něj moc milé. Pak jsme tam ještě nechali v úschovně zavazadel náš drahocenný guatemalský deštník, ale náhlý příchod deště nám to včas připomněl a já do půli těla svlečený jsem pro něj doklusal. Když jsem se s ním vrátil, seděla Iveta s nějakými domorodci v boudě sloužící jako zastávka. Připadal jsem si jako Rambo, polonahý, voda ze mě crčela, ale žena mě usadila. Prý mám jen jeden břišní sval, pivní, ale ten prý je vidět jenom z profilu. Potvora je to, ale na

druhou stranu zjistila, že se můžeme svézt mikrobusem a ušetřit si tak dobré čtyři kilometry chůze. I tak jsme ale byli po návratu do Cobánu z mordovaní a před večeří jsme si museli zdřímnout. Nechci se o tom dlouze rozepisovat, ale následná večeře *cena* v jídelně pojmenované prostě *Rapido comida*, tedy Rychlé občerstvení, byla skvostná, až bych řekl luxusní. Já si dal cibulovohráškovou krémovou polévku a skopové na roštu s chlebem, kterému se tu říká *pan* a ljeta velikou vaječnou omeletu s tortillama. K tomu jsme ještě dostali hrnek fazolové omáčky s kysaným mlékem. A k pití jsme si objednali fresco con leche, já chtěl avokádové a ljeta jahodové. Jen na okraj, jahoda se řekne podobně jako ten nápoj *fresa*. Bylo to tak hustý pití, že v něm stálo brčko. Během večeře k nám přistoupil starý žebrající indián a chtěl jeden quetzal. Dali jsme mu ho a já pak ještě za ním vyběhl s chlebem, který nám zbyl. Děkoval, mile překvapen, chudák. První guatemalské posezení v restauraci bylo prostě zážitkem, jenž utužil naše již tak pevné manželství *matrimonio*.

Do dalšího jitra jsem se vzbudil tradičně první. Potichu, abych nevbudil ženu, jsem poodhrnul těžké závěsy, pootevřel skleněné žaluzie v okně a začal jsem natáčet ptáčí zpět v probouzejícím se Cobánu. Mikrofon jsem měl postavený na okenní římse, minidisk zaznamenával mnohačetný ptáčí sbor a já se sluchátky na uších zkoumal štípance od moskytů na lýtkách a kotnících, které se mi přes noc výrazně vybarvily různými odstíny červené. Vtom skleněnými žaluziemi otřásl výbuch. Zesílený sluchátky mne zasáhl jako blesk z čistého nebe, mnohem důrazněji než ljetu, kterou také vytrhl z příjemného ranního snění. Minidisk stále běžel, když se ozvalo stakato z kulometu. Pomalá kadenice, hlučné výstřely. Pak jednotlivé slabší praskavé rány, asi z pistole. A zase několik dávek rychlejších, ale ne tak hlučných, zřejmě ze samopalů.

„Co to je?“ zašeptala vyvalená ljeta.

„Přestřelka,“ konstatoval jsem, jako by se nechumelilo. Byla to fakt regulární přestřelka policistů se zbytky nějakých guerril-

lových bojovníků z místních nepřístupných hor. Chvilku se střílelo někde poblíž, pak se vřava začala vzdalovat.

„Lidi choděj, je to dobrý,“ řekla po chvilce Iveta, když se odvážila podívat škvírou mezi závěsy ven z okna. Nahlédl jsem jí přes rameno a skutečně dole procházely dvě indiánky s košíky plnými ovoce na hlavách a nevzrušeně se bavily. Projela i dvě auta, ale výstřely byly v dálce stále slyšet. A pak někdo, jako by přes megafon, začal vyřvávat hesla o svobodě původních obyvatel Guatemaly, o zkurvené vládě, o kapitalistické devastaci chudé většiny... Ne, že bych tohle všechno doslova rozuměl, protože agitátor řval jako zpěvák Noddy Holder z britské glamrockové kapely Slade, ale fragmenty jeho myšlenek se nechaly zachytit.

Trvalo to tak deset, patnáct minut, během kterých jsme stáčili komplet sbalit batohy. Takhle rychle se nám to pak už nikdy nepodařilo.

„Doufám, že nás nezastřelej,“ neodpustila si manželka poznámku, když jsme o půl hodiny později opouštěli Hotel Mír, abychom stihli mikrobus, který nás měl dovézt dál na sever do Peténu.

„Hele, rozlitá Bloody Mary!“ nemístně jsem zavtipkoval na náměstí, kde jsme na chodníku vedle zdejší katedrály našli pozůstatky střelby. Iveta zkoprněla. Zhypnotizovaně, jako králík hadovi do očí, hleděla na kolo vysrážené krve, ke kterému vedla rudá cestička od vstupních vrat do katedrály. Samozřejmě, že to byla lidská krev, ale mám zkušenost, že cynismus ve vypjatých chvílích pomáhá. „Iveto, ujede nám to!“ utrousil jsem jen tak mimochodem a oba jsme v ten moment byli rádi, že z Cobánu odjíždíme.

*Hřbitovy jsou plné odvážných, kteří byli přesvědčeni o tom,
že se bez nich svět neobejde.*

LIDOVÁ ZKUŠENOST

■ 5 ■

Síla podvědomí

„Naše podvědomí má velikou sílu,“ řekla babička Micaele, když se po namáhavém výstupu do prudké stráně posadily na uschlý kmen stromu ležící přes červenou prašnou stezku, kterou přišly. „Lidi signály, který nám vysílá, většinou nevnímají. Potlačili je za zrakovejma, sluchovejma, čichovejma a hmatovejma vjemama, nebo líp rozumovým přijímáním skutečnosti. Ale člověk, stejně jako zvířata nebo rostliny, má schopnost rozeznávat i jiný detaily, než je tvar, barva, vůně či teplota a struktura povrchu věci, kterou zkoumá. Jen ji přestal na rozdíl od zvířat využívat.“ Stará indiánka usoudila, že letošní začátek období sucha je pro její devítiletou chráněnkou časem prvního zasvěcení. Chtěla ji začít učit to, co ji učily její babička a matka - bylinkářství a umění pomáhat lidem s různými obtížemi. Micaela seděla vedle, opřena o její rameno a poslouchala. „Vidělas třeba někdy psa, jak se takříkajíc pase? Prostě trhá určitéj druh trávy a žere ji?“

„Jo, to psi dělají, když špatně trávějí a je jim těžko,“ odpověděla Micaela.

„Přesně to mám na mysli. Víš, jak jsem říkala, zvířata nepozbyla schopnost si pomoci, když to potřebují. Nepřemýšlej nad tím. Staletími vypěstovanej instinkt jim napoví, co mají udělat. Lidé to už neumějí, alespoň většina z nich. Vidíš támhle tu bylinu?“ ukázala na rostlinu s drobným žlutým květem. „Běž, sedni si k ní a zaměř svůj pohled přímo na její květ. Tak, abys úplně přestala vnímat okolí toho květu.“

Micaela poslechla, sedla si na bobek před květinou a soustředěně na ni začala hledět.

„Chvíli ti potrvá, než se to naučíš, tak buď trpělivá. Soustředění a trpělivost je to, co tě provede klikatou cestou pochopení skutečnosti.“ Slova skutečnost a pochopení María Morales ráda

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.